

Pratarmė

Dailės kūrinys yra autentiškas tam tikros epochos produktas ir reliktas, teikiantis įvairiopus, ne tik ikonografinės, informacijos istorijos mokslui, tad svariai papildo rašytinius šaltinius. Dailės kūrinio vertė ypač išaugo šiandieninėje visuomenėje, kurioje vis daugiau informacijos perteikiama vizualinėmis medijomis. Istorijos, kartais net dailės istorijos, mokslų diskurse akivaizdžiai vyrauja rašytinio šaltinio „teisė“. Siekiant atverti dailės kūrinyje glūdinčius istorinės informacijos klodus, artėti prie rašytinių ir vizualinių šaltinių sintezės, 2013 m. gruodžio 4 d. Lietuvos kultūros tyrimų institute buvo surengta mokslinė konferencija „Dailės kūrinys – istorijos šaltinis“. Konferencijos pranešimai virto straipsniais, prie jų prisijungė dar keli, taip susidarė ši dvylikos autorių – dailės istorikų ir istorikų – knyga.

Prakalbinti dailės kūrinį – sunkus uždavinys. Žinoma, šis straipsnių rinkinys tikrai neišsemia visų dailės kūrinio kaip istorijos šaltinio versmių. Knyga mėgina aktualizuoti vizualinių šaltinių temą ir vizualiosios lituanikos teikiamas galimybes. Į įvairių laikotarpių skirtingų rūšių ir žanrų dailę (sienų tapybą, genealoginių medžių vaizdinius, liturginius reikmenis, antkapinius ir memorialinius paminklus, vieno menininko kūrybą, konkretaus paveldo objekto ikonografiją, tam tikro laikotarpio kūrinius ar etnografines lėles) knygoje bandoma pažvelgti kaip į vizualiuosius istorijos paminklus. Analizuojamos retai į platesnį humanitarinių mokslų lauką patenkančios svarbios, bažnytinės dailės paveldo teikiamos, istorinės žinios (Giedrės Mickūnaitės, Dalios Vasiliūnienės, Astos Giniūnienės, Skirmantės Smilingytės-Žeimienės straipsniai). Skirtingos probleminės prieigos pasirinktos straipsniuose (Vidmanto Jankausko, Aldonos Prašmantaitės, Juozapo Blažiūno) apie reikšmingus, bet prarastus meno paveldo objektus. Viena leidinio ašis – dailės kūrinio kaip giminės (Agnės Railaitės-Bardės straipsnis), tautinės ar net valstybinės (Dangiuro Mačiulio, Giedrės Jankevičiūtės, Aistės Dičkalnytės, Lijanos Šatavičiūtės ir kitų straipsniai) saviidentifikacijos bei reprezentacijos samprata.

Atidžiau pažvelgus į praeities dailės objektus, marginalinius – taip pat, knygoje mėginama meno kūrinį suvokti kaip visuomeninių ar istorinių procesų barometrą. Tam tikrais atvejais, trūkstant rašytinių šaltinių, dailės kūrinį analizė leidžia kelti Lietuvos istorijai svarbias hipotezes.